

Er digitalisering af sundhedsvæsenet svaret på de udfordringer vi står overfor nu og i fremtiden?

Diana Schack Thoft, forskningsleder og docent, Professionshøjskolen UCN, dst@ucn.dk

Fremtiden for sundhedsvæsenet – kort fortalt

Verdenen

- I sundhedsvæsenet og i samfundet generelt står vi overfor en række udfordringer, som **presser vores velfærdssamfund**. Heriblandt den demografiske udvikling med flere ældre, der lever længere med flere konkurrerende og/eller livstruende sygdomme. Samtidig med at **arbejdsstyrken** indenfor området er **faldende** (United Nations Department of Economic and Social Affairs 2022).

Danmark

- Sundhedsvæsenet vil i stigende grad fremover være **udfordret** en aldrende befolkning og flere borgere og patienter med en eller flere kroniske sygdomme. Denne udvikling medfører at stadig flere borgere og patienter med en eller flere kronisk sygdomme skal plejes og behandles (og indirekte finansieres) af en **arbejdsstyrke**, der i bedste fald er **af samme størrelse** som i dag (Kommission for Robusthed i Sundhedsvæsenet 2023)

Fremtiden for sundhedsvæsenet – kort fortalt

- **Stigende antal behandlingskrævende ældre**
 - 2030: 141.000 flere ældre
- **Behov for sundhedspersonale**
 - 2030: 40.000 flere sundhedspersoner end i 2021
 - 2045: 100.000 flere sundhedspersoner end i 2021 (Lægeforeningen 2023)

Hospitalerne

- 16.000 flere sundhedspersoner

Kommunerne

- 21.800 flere sundhedspersoner

Praksissektoren

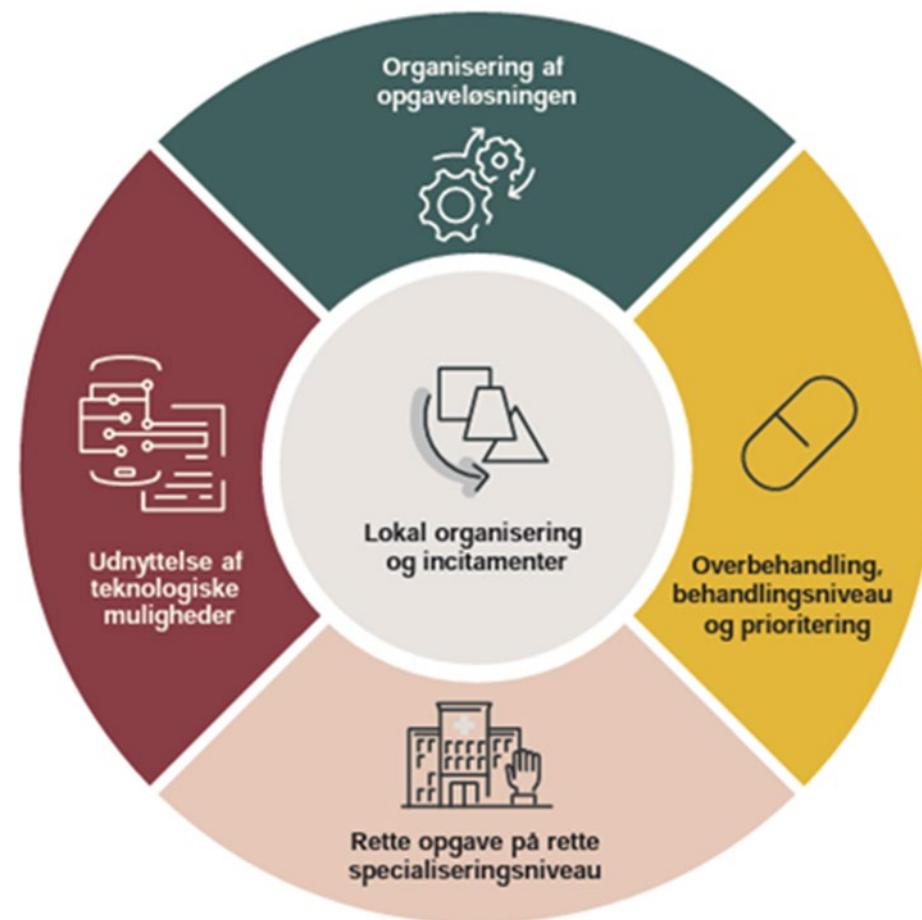
- 2.000 flere i almen praksis
- 800 flere i special praksis (lægeforeningen 2023)

Digitalisering løsningen for sundhedsvæsenet?

- **Teknologi kan frigive tid til omsorg, behandling og pleje**
 - Danmark skal have en teknologifond. En fond, der styrker det offentlig-private samarbejde om udviklingen af nye innovative teknologiske løsninger, der sikrer en hurtigere udredning, behandling og pleje af det stigende antal danskere, der får brug for sundhedsvæsenet
 - Vi er først i mål, når løsningerne er implementeret, fuldt skaleret og frigør sundhedsprofessionelle til det voksende antal patienter og andre patientnære opgaver. Vi er i mål, når patienterne bliver udredt og behandlet hurtigt uden at medarbejdere skal presses til det yderste (Debat indlæg fra Danske Regioner og Dansk Industri i Børsen 2022)
 - Reduktion i behovet for arbejdskraft for de standardiserede og repetitive opgaver der fylder mest i sundhedsvæsenet
 - Nært og fleksibelt tilbud med realtids- og automatiseret monitorering og selvdiagnostik til understøttelse af mere hjemmebehandling
 - Reduktion i geografisk ulighed i adgang til sundhedsydelser med dækning af områder med dårlig lægedækning (Kommission for Robusthed i Sundhedsvæsenet 2023)

Digitalisering løsningen for sundhedsvæsenet?

- **Strategi for digital sundhed 2018-2024**
 - Et sikkert og sammenhængende sundhedsnetværk for alle
 - Forsøg på at bygge en fælles digital infrastruktur, som både har fokus på borgerne og medarbejderne (Sundhedsdatastyrelsen 2018)
- **Digitalisering der løfter samfundet 2022-2025**
 - Samarbejde mellem stat, regioner og kommuner
 - Alle skal med (Digitaliseringsstyrelsen 2022)

(Kommission for Robusthed i Sundhedsvæsenet 2023)

Barrierer

- En stor del af sundhedspersonalet **mangler basale digitale kompetencer** samt **villighed** til at tage digitale og teknologiske løsninger i brug. En konsekvens heraf er, at der er en **relativt udstrakt –og ofte irrationel utryghed** ved at stole på ny teknologi og data herfra
- **Utilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus** på implementering og anvendelse af digitale løsninger. De nye krav til lederne i sundhedsvæsenet vil indebære, at lederen besidder en **stærk viden om de digitale løsningers** potentiale og anvendelse. Ledelsen skal være i stand til at **formidle dette til personalet og motivere** dem til at tage imod de nye løsninger og **involvare** dem i udformningen af de tilhørende **ny arbejdsgange** (kommission for Robusthed i Sundhedsvæsenet 2023)

De nuværende digitale kompetencer på tværs af medarbejdere og ledelse samt eksisterende strukturer er ikke tilstrækkelige til effektivt at ibrugtage og anvende eksisterende og fremtidige digitale løsninger effektivt.

Behov for en række omstillinger i udnyttelsen af teknologiske muligheder.

(Kommission for Robusthed i Sundhedsvæsenet 2023)

Barrierer

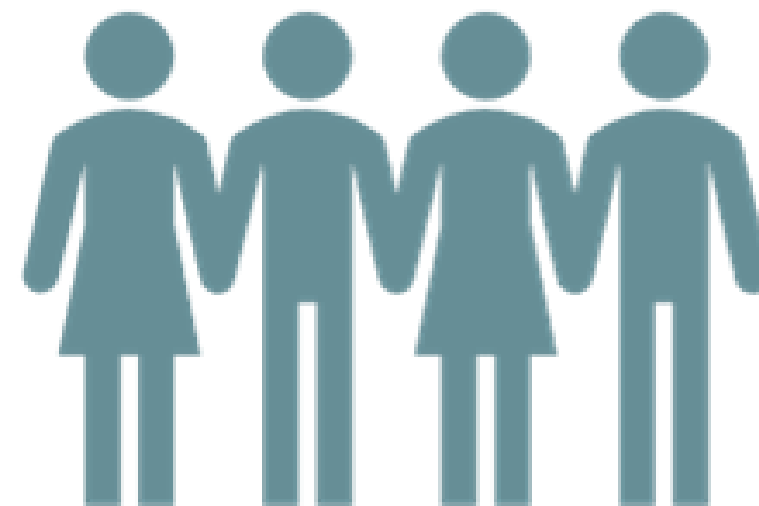
- **Dominerende politisk og teknologisk diskurs som udfordrer de sundhedsprofessionelles selvforståelse**
 - Oplevelse af effektivisering med omkostningseffektivitet og samfundsmæssige gevinster med trussel om at omsorgen og relationerne bliver truet
- **Hvis der ikke ses en tydelig gevinst...** mulig konsekvens er hjernetræthed og teknostress
- **Manglende kontinuerlig styrkelse af digitale kompetencer**
 - Individuelle, ledelsesmæssige og organisatoriske forhold spænder ben for at kompetenceniveau matcher teknologikompleksiteten (Ballegaard et al. 2022)
- **Digitalisering uden it-kompetencer er drømme uden chancer** (Jersø 2022)
 - 20-25 % af den voksne danske befolkning er digitalt udfordrede (Mandag Morgen 2021)
 - Såvel patienter og sundhedsprofessionelle kan være udfordret pga. digitale kompetencer (Fredskild, Olsen 2023)

Cases fra Ældre- og demensområdet

- Teknologi spås at kunne løse nogle af de udfordringer der ses indenfor Ældre- og demensområdet (Suijkerbuijk et al. 2019)
- Samtidig formodes de at inkludere personer med demens i samfundet ved at maksimere individuel autonomi og fremme social deltagelse (Moyle, 2019)
- Brug af demens tracking løsning i plejen og omsorgen for at sikre tryghed og sikkerhed
 - Dette udfordrer dog samtidig autonomibegrebet (Thoft & Møller 2020)
- Brug af digital livshistorie for at kunne yde personcentreret omsorg
 - Dette udfordrer borgerne med demens, deres pårørende og de sundhedsprofessionelle, når de ikke har de fornødne digitale kompetencer (Thoft et al. 2022)

Brug af demens tracking løsning

- **Personer med demens**
 - En individuel løsning
 - Skabe større tryghed og bevægelsesfrihed
 - Ikke alle skal have adgang til overvågningen
- **Pårørende**
 - En travl hverdag med et stort ansvar
 - Beskyttelse kontro overbeskyttelse
 - Udvikling af strategier og brug af teknologi (Thoft & Møller 2020)

Konklusion

- Demens tracking løsning skal introduceres tidligt i demensforløbet og kunne følge personen i hele demensforløbet
- En pæn og anonym løsning med forskellige monteringsmuligheder. Den må hverken være for let eller for tung
- En løsning som personen med demens selv kan anvende i starten og som senere kan overgå til pårørende og sundhedsprofessionelle
- Løsningen skal være let og simpel at anvende for pårørende og sundhedsprofessionelle
(Thoft & Møller 2020)

Brug af digital livshistorie app

- **Medarbejdere**

- Vanskeligt ved at se værdien af livshistorie appen. For lang manual med vanskelige spørgsmål at besvare
- Mangler ordentlig introduktion til appen. Usikker på hvordan den skal anvendes og hvad implementationsstrategien er
- Vanskelig at tilgå. Udfordrende at skulle tilgå flere systemer, hvorfor dokumentation i livshistorieappen ikke prioriteres
- Vanskeligt at prioritere tid til at arbejde med livshistorie appen. Har behov for mere tid til at lære beboerne at kende og læse deres livshistorie (Thoft et al. 2022)

Brug af digital livshistorie app

- **Ledelse**

- Generel tilfreds med arbejdet i livshistorie appen, men nogle beskrivelser er mangelfulde
- Mangler billeder og videoer fra barndom og ungdom
- Udfordrende for pårørende, hvorfor vanskeligt at samarbejde om
- Såvel medarbejdere og pårørende har brug for meget støtte for at kunne arbejde med livshistorie appen
- Usikker hvor meget appen bruges af medarbejdere og pårørende
- Nogle er tilbageholdende ift. at bruge appen, da de er bange for at lave fejl (Thoft et al. 2022)

Konklusion

- At arbejde med digitale livshistorier kan være udfordrende, da både mangel på motivation, ressourcer, tid og digitale kompetencer kan påvirke arbejdet negativt
- I implementeringen af digitale livshistorier er engageret kultur og en tydelig implementeringsstrategi sammen med opbakning fra ledelsen vigtig. Derudover skal tilgangen til den digitale livshistorie være let tilgængelig ellers vil den ikke blive brugt (Thoft et al. 2022)

Digital sundhedskompetence

- Digital sundhedskompetence (engelsk: eHealth Literacy eller digital health literacy) er evnen til at søge, finde, forstå og vurdere information fra elektroniske kilder og anvende den opnåede viden til at håndtere eller løse et sundhedsproblem (International Union for Health Promotion and Education 2018)
- I et tiltagende digitaliseret sundhedsvæsen har digital sundhedskompetence stor betydning. Digital sundhedskompetence vedrører den enkelte:
 - Har adgang til den nødvendige teknologi
 - Kan tilgå og anvende digitale systemer og redskaber såsom sundhedsapps, booking systemer og digitale postkasser
 - Kan forstå og vurdere kvaliteten af digitale kilder til sundhedsinformation (Sundhedsstyrelsen 2022)

Digitale sundhedskompetencer

- Vigtigt at kunne identificere digitale sundhedskompetencer og tage udgangspunkt heri, når digitale løsninger skal implementeres
- Vigtigt med inddragelse og samarbejde med borgere/patienter og sundhedsprofessionelle med udgangspunkt i deres digitale sundhedskompetencer
- **Arbejde med differentieret lighed i sundhed for at undgå digitale udsatte**
 - I forhold til demensområdet bør løsningerne være intuitive og enkle at forstå og anvende, da sygdomsudviklingen medfører hukommelsesproblemer samt en forandret forståelse af teknologi og virkelighed (Thoft 2017)
 - Også vigtig at være opmærksom på øvrige marginaliserede grupper, som ligeledes kan have lave digitale sundhedskompetencer

Digitale sundhedskompetencer

- **Patienter med kroniske sygdomme som fx KoL, diabetes kan udfordre forståelse af digitale sundhedskompetencer**
 - Ikke relateret til køn, alder, uddannelsesniveau, motivation og evne til at anvende digitale løsninger
 - Kan have bedre forudsætninger, evner og motivation for at anvende digitale løsninger end hvad de socio-demografiske data generelt indikerer (Holt et al. 2019)
- **Lægers og sygeplejerskers digitale dannelse, viden og færdigheder**
 - Ikke tilstrækkeligt behov for 22 % læger og på til 31 % for faggrupper med kortest uddannelse ved implementering af sundhedsplatformen
 - Ældre oplevede implementeringen som en større udfordring end de yngre (Karnøe, Kayser 2023)

Udvikling af EU-strategi for digitale sundhedskompetence

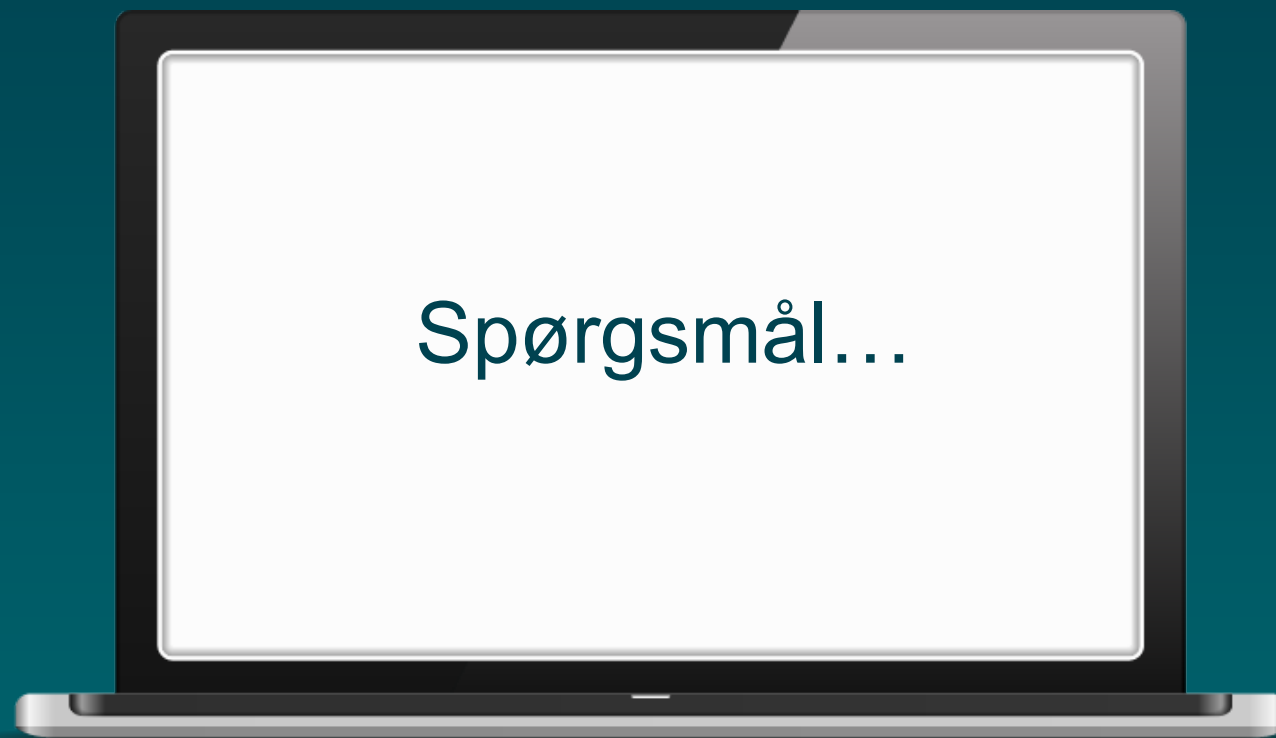
- Investere i digitale kompetence programmer og samarbejde med uddannelsesinstitutioner med henblik på at inkorporere digitale sundhedskompetencer i curriculum
- Der bør fokuseres på de mest sårbare grupper fx. ældre og udvikle specifikke interventioner til disse grupper med henblik på at øge deres digitale sundhedskompetencer
- Involvering af trænet sundhedsprofessionelle, som har ekspertise indenfor området. De skal udvikle og drive kompetence programmerne
- Udvikling af brugervenlige digitale platforme med konkret, skræddersyet og tilgængelig digital sundhedsinformation, som imødekommer behovet hos de personer der søger information ([Home-IDEAHL](#))

Afrunding

- **Er digitalisering af sundhedsvæsenet svaret på de udfordringer vi står overfor nu og i fremtiden?**
 - Ja det kan være en del af svaret, men vi er nødt til at forstå dette "væsenet", den historik og organisering den bringer med sig for at se hvor digitaliseringen er mulig nu og senere
 - Det kræver investeringer i udvikling og videreudvikling af digitale løsninger, så de matcher de behov sundhedsvæsenet har. Her er involvering af brugerne vigtige
 - Der skal investeres i brugerne, så de har rette digitale (sundheds)kompetencer, så de kan føle sig trygge ved brug af teknologier
 - Der kræves forpligtende og langsigtede implementeringsstrategier. Der skal ske en systematisk opfølgning og opsamling af viden med henblik på skalerering
 - Digitale løsninger er ikke neutrale aktører, hvorfor vi skal forholde os kritisk konstruktive ift. digitalisering af sundhedsvæsenet og hvad det betyder for udviklingen fremadrettet

Tak for opmærksomheden...

UCN

PROFESSIONSHØJSKOLEN